

БАЙ ГАНЬО ТРЪГНА ПО ЕВРОПА¹

Помогнаха на бай Ганя² да смъкне от плещите си агарянския³ ямурлук⁴, наметна си той една белгийска мантия⁵ – и всички рекоха, че бай Ганьо е вече цял европеец.

- - - - -

- Хайде, всеки от нас да разкаже нещо за бай Ганя.
- Хайде – извикаха всички.
- Аз ще разкажа.
- Чакайте, аз зная повече...
- Не, аз, ти нищо не знаеш.

Дигна се глъчка. Най-сетне се съгласихме да почне Стати. И той почна:

---

¹ В сп. „Мисъл“, където за първи път се печата „Бай Ганьо“, отделните очерци от „Бай Ганьо тръгна по Европа“ не носят самостоятелни заглавия.

² Помогнаха на бай Ганя... – Авторът намеква за освобождението ни от робството с помощта на Русия.

³ Агарянски – турски.

⁴ Ямурлук (тур.) – дълго наметало от дебел домашен плат, което селяните носят при дъжд и лошо време.

⁵ Белгийска мантия – алюзия за Търновската конституция, която имала редица сходни черти с Белгийската, по онова време една от най-демократичните в Европа.

I. БАЙ ГАНЬО ПЪТУВА

Тренът¹ ни влезе под огромния свод на Пещенската гара. Ний с бай Ганя влязохме в бюфета. Като знаях, че тук ще се бавим цял час, аз преспокойно се разположих при една маса и си поръчах закуска и пиво. Наоколо ми свят – гъмжило! Па и хубав свят. Маджарите, знайте, не ми са твърде по сърце, ама, виж, маджарките – против тях нямам нищо. Залисан в шума, не забележих кога бай Ганьо изфирясал² из ресторана заедно с дисагите си. Де бай Ганя? Чашата му празна. Огледах се наоколо, подирях с очи из целия ресторан – няма го. Излязох въвн – на перона, – бре тук бай Ганьо, там бай Ганьо – няма! Чудна работа! Помислих, че е отишел във вагона да прегледа да не е опънал някой килимчето му.

Върнах се пак в ресторана. Има още половин час и повече до тръгванието на трена. Пия си пиво и зяпам. Портиерът след всеки пет минути удря звънеца и равнодушно, с един ленив глас съобщава направлението на треновете: „хѐ-гѐш-фѐ-кѐ-тѐ-хе-ги, киш-кѐ-рѐш, се-ге-дин, уй-ве-дек“.³ Няколко англичани пътници го зяпнали в устата, а той, види се, навикнал на вниманието, което обръща със своеобразния си език, засмива се до уши и с още по-висок и дрезгав глас продължава: „уй-ве-дек, киш-кѐ-рѐш, хѐ-гѐш-фѐ-кѐ-тѐ-хе-ги...“ – с натъртено ударение на всеки слог.

Останаха още десетина минути до тръгванието на трена; аз се разплатих, заплатих и бай Ганьовото пиво и излязох на перона с намерение да го потърся. В това време под свода на гарата влизаше медленно⁴ един трен и,

---

¹ Трен (фр.) – влак.

² Изфирясам (гр.) – изчезна, изпаря се.

³ Хѐ-гѐш-фѐ-кѐ-тѐ-хе-ги... – градове в Унгария...

⁴ Медленно (рус.) – бавно.

представете си, в един от вагоните на този трен, увиснал до половина на прозореца, лъсна бай Ганьо. Той ме забележи, почна да ми маха с калпака и отдалеч говореше нещо, което не можах да дочуя по причина на шипенето на локомотива. Аз разбрах каква е работата. Като се спря тренът, той скочи на земята, притече се при мене и ми разказа, с голям примес от енергични псувни, които, с позволението ви, няма да повтарям, следующето:

- Остави се, брате, изпотрепах се от бяг...

- Какъв бяг, бай Ганьо?

- А бе, какъв бяг! Ти нали беше се зазяпал там, в гостилницата...

- Е? – отвръщам аз.

- Е? В туй време, разбираш ли, она до вратата задрънка звънеца, па чух, че свирна машината, излизам – не можах да ти се обадя, – гледам, нашият трен потегли. Бре! Килимчето ми! Та като фукна подир него, па бяг, па тичане – остави се! Хеле по едно време гледам, поспря се и аз хоп, та вътре. Един ми поизвика нещо сепнато – хекè мекè, – аз, знаеш, не си поплювам, пооблещих му се насреща, показвах му килимчето, нейсе, разбран човека излезе. Позасмя се даже. Кой да знае, че ще се връщаме пак назад. Унгурска¹ работа!

Аз, грешен човек, от душа се смях на бай Ганьовото приключение. Бедният! Тренът маневрирал да влезе в друга линия, а бай Ганьо тичал, горкият, цели три километра да го гони – зер килимчето му вътре!...

- Ами ти, от бързане, забравил си да заплатиш бирата си, бай Ганьо.

- Голяма работа! Те малко ли ни скубят! – отговори бай Ганьо с един тон, нетърпящ възражение.

- Аз я платих.

---

¹ Унгурска – унгарска.

– Имал си бол¹ пари – платил си я. Я качвай се, качвай се по-скоро, да не припкаме пак подир машината – каза наставнически бай Ганьо.

Влязохме във вагона. Бай Ганьо приклепна над дисагите си, гърбом към мене, извади половин пита кашкавал, отрязва си едно деликатно късче, отрязва и един огромен резен хляб и почна да мляска с един чудесен апетит, като издуваше със зальците ту единия, ту другия образ² и час по час опъваше шията си, за да може да преглътне сухия хлебец.

Нахрани се бай Ганьо, поуригна се веднъж-дваж, изтърси трохите в шепата си, глътна и тях, измъбра под носа си „Ех, да има сега някой да ме почерпи едно винце“, седна насреща ми, засмя се добродушно и след като ме гледа умилно цяла минута, рече:

– Твоя милост ходил ли си, обикалял ли си тъй повечко свят?

– Ходил съм, бай Ганьо, доста.

– Ии, ама аз що свят съм изръшнал! Ц... ц... ц...! Ти остави Едрене³, Цариград, ами във Влашко⁴! Ти вярваш ли? – Туй Гюргево, Турну Магурели, Плоещ, Питещ, Браила, Букурещ, Галац⁵ – чакай да те не слъжа, в Галац не помня бях ли, не бях ли – всички съм ги изредил.

Пътят ни до Вена⁶ мина еднообразно. Аз предложих на бай Ганя една от книжките си, за да си съкрати времето с четене, но той любезно отклони предложението ми,

---

¹ Бол (тур.) – много.

² Образ – буза.

³ Едрене – турското име на Одрин.

⁴ Влашко – Румъния.

⁵ Гюргево, Турну Магуреле, Плоещ, Питещ, Браила, Букурещ, Галац – градове в Румъния.

⁶ Вена – Виена.

защото бил чел доста на времето, и счете за по-практично да си дремне. Защо ще стои за бадева¹ буден; тъй и тъй е дал пари за железницата, поне да се наспи. И заспа. Заспа и захърка така, че не ти трябва да слушаш рева на атлаския лев².

Стигнахме във Вена и спряхме в традиционния хотел „Лондон“. Слугите снеха от колата моята чанта, поискаха да вземат и бай Ганьовите дисаги, но той от деликатност ли, кой знае, не им ги даде:

– Как ще им ги дадеш бе, братко, гюл³ е това – не е шега, миризма силна – ще бръкне да извади някое шише – иди го гони сетне! Знам ги аз тях. Ти не ги гледай, че са такива мазни (бай Ганьо искаше да каже учтиви, но тая дума е още нова в нашия лексикон⁴, забравя се), не гледай, че се увиват около тебе. Защо се увиват? Мигар доброто ти мислят? Айнц, цвай, гут моргин⁵, па все гледат да докопат нещо. Ако не – бакшиш! Аз защо пазя на излизане от хотела да се изнижа мълчешката... Просяци! На тогоз крайцер⁶, на оногоз крайцер – няма изкарване!

Тъй като розовото масло, което носеше бай Ганьо, беше действително доста ценен предмет, аз му препоръчах да го предаде за съхранение на касата.

– На касата ли? – извика той с тон, в който звучеше съжаление за мойта наивност. – Чудни сте вий, учените! Ами че ти отде знаеш какви са онези на касата? Прибере ти гюла – завий си края нанякъде... Е, сетне? Какво прав-

---

¹ Бадева (тур.) – напразно, напусто.

² Атлаския лев – атласки лъв, лъв от Атласките планини – планинска верига в Северозападна Африка.

³ Гюл (тур.) – роза.

⁴ Лексикон (гр.) – речник.

⁵ Айнц, цвай, гут моргин (нем.) – едно, две, добро утро.

⁶ Крайцер – дребна австрийска медна монета с кръст.

ваш? Остави се! Видиш ли тоз пояс? – И бай Ганьо си повдигна широката жилетка. – Всичките мускали¹ ще ги натъпча вътре. Истина, тежичко малко, ама сигур.

И бай Ганьо се обърна гърбом към мене („свят много, хора всякакви, кой знае и туй хлапе какво е“) и почна да тъпче мускалите зад пояса си. Аз го поканих да обядваме.

– Къде да обядваме?

– Долу, в ресторана.

– Благодаря, не ми се яде! Твоя милост иди, хапни си.

Аз ще те почакам тука.

Уверен съм, че щом излязох из стаята, бай Ганьо е отворил похлупците. Има си човекът закуска, защо ще си харчи парите за топло ядене – няма да умре от глад я!

Заведох бай Ганьо в кантората на един български търговец и го оставих там, а сам се качих на трамвая и отидох в Шенбрун². Възлизах на арката, изглеждах Вена и околностите ѝ, обикалях алеите, зоологическата градина, зяпах цял час маймунките и надвечер се върнах в хотела. Бай Ганьо беше в стаята. Той искаше да прикрие занятието си, но не успя и аз забележих, че пришиваше един нов джеб на вътрешната страна на антерията³ си. Той, опитен човек, носеше си и лятно време антерийка, под френските дрехи. „Зиме хляб носи, лете дрехи носи“, казват старите хора; тъй прави и бай Ганьо.

– Седнах да се позакърпя малко – каза той сконфузено.

---

¹ Мускал (тур.) – малко стъкълце с розово масло, приблизително 5 грама.

² Шенбрун – дворец на австрийските императори. Някога се намирал извън Виена. Шедьовър на архитектурата. Върха на блясъка си Шенбрун има при Мария Терезия. Сега е музей. Близо до него се намира прочутата виенска зоологическа градина Тиргартен.

³ Антерия (тур.) – топла дреха, подплатена с памук.

– Ти някакъв джеб си пришиваш, трябва да си ударил нещо от розовото масло – подзех аз шеговито.

– Кой, аз? Янлъш си!¹ Защо ми е тук джеб? Джебове много-о-го, само пари да има. Няма джеб, няма нищо, ами беше се поразпрала малко дрешката ми, та турих едно парцалче... Ти де беше? На разходка ли? Добре си направил.

– Ти не ходи ли, бай Ганьо, да се разходиш, да видиш Вена?

– Какво ще ѝ гледам на Вената, град като град, хора, къщи, салтанати². И дето отидеш, все гут моргин, все пари искат. Защо ще си даваме паричките на немците, и у нас има кой да ги яде...

II. БАЙ ГАНЬО В ОПЕРАТА

Аз склоних бай Ганя да се разходим до операта и да си вземем билети за вечерта. Даваха балета Puppenfee³ и не помня още какво. Минахме гръцкото кафене, завихме към кафе „Мендл“, дето се събират българите, и се упътихме към църквата „Св. Стефан“. Тук на площада поканих бай Ганя да се отбием в една сладкарница, като не предполагах, че характерът на Дон Жуан може да влезе под кожата на бай Ганя. Но цивилизацията какви чудеса не прави! Трябва да ви кажа, че аз се учех тогава във Вена; бях си ходил по ваканциите и се връщах сега, та по пътя за Вена се запознахме с бай Ганя. В тази сладкарница аз ходех често и много добре се познавах с касиерката, една хубавичка и весела мома, весела, но се държеше добре и

---

¹ Янлъш си (тур.) – имаш грешка, сбъркал си.

² Салтанат (тур.) – великолепиe, разкош.

³ Puppenfee (нем.) – Куклената фея.

не допускаше волности. И, представете си, господа, влизаме ний с бай Ганя в сладкарницата, приближаваме се до бюфета, момата ме поздравява весело с добре дошъл, аз ѝ отговарям с някои игриви любезности и се връщам да си избира нещо сладко и в това време един негодующ писък оглуши цялото заведение...

– Какво стана, бай Ганьо, ти ли ѝ направи нещо? – извиках аз тревожно и сърдито.

– Не съм бе, брате, какво съм ѝ направил – отговори сплетено бай Ганьо с разтреперан глас.

Момата, разсърдена до висша степен, с пламнало лице, с висок глас ми разправи, че бай Ганьо я оскърбил с действие, похванал я и не само я похванал, ами си извъртял и ръката със стиснати зъби. Тя искаше да вика полицейския. Скандал!

– Скоро да се махаш оттук, бай Ганьо; ако те свари полицейският, работата е спукана, върви нагоре, аз ще те стигна – извиках аз с престорено негодувание и малко остана да се изсмея, като гледах трагикомичната фигура на бай Ганя.

– Какво ми се пери! – каза с кураж бай Ганьо на излизане. – Санким¹ честна ли е? Знам ги аз тукашните жени. Покажи ѝ кесията – изведнъж гут моргин, ама не е прост бай ти Ганьо!...

Съдено ми било впечатленията на този ден да приключа с още едно приключение, героят на което беше пак нашият бай Ганьо. В операта даваха, както ви казах, балета Рупренfee. Ние заемахме седалища в партера. Театърът беше пълен. Бай Ганьовите бозави дрешки се хвърляха в очи като контраст с общия тъмен фон на костюмите. Дигна се завесата. Тишина – мъртва. Всички вперили очи на фантастично декорираната сцена. Аз сецах, че от

---

¹ Санким (тур.) – тоест, сиреч.

дясната ми страна бай Ганьо нещо шава, пъшка, но не мога да си откъсна очите от сцената: картините на балета постоянно семеняваха по движението на магически жезъл, разни групи балерини явяват се, изчезват, на сцената ту мрак, ту едноцветна, ту разноцветна светлина – феерия! От общата група на балерините се отдели една, пристъпи с дребни бързи крачки към авансцената, спря се, подскочи и заплава из въздуха, подпряна само на връхчеца на едната си нога... В същия този момент зад гърба ми едно истерическо ха-ха-ха-ха! разцепи въздуха. Обръщам се наляво – всичките редове зад мене се кискат и сочат нещо от дясната ми страна. Моментално ми мина нещо недобро през ума. Обръщам се към бай Ганя... Боже! Какво виждам! Бай Ганьо се съблякъл по ръкави и си разкопчал жилетката, която го стяга от натъпканите в пояса му мускали: един от служителите на театъра го хванал с два пръста за ръкава и му прави с глава съвсем недвусмислени знакове да поизлезе вън; бай Ганьо се облещил насреща му и му отговаря също със знакове: „санким, кого ще уплашиш?“ Този именно бабайтски¹ момент изтръгва истерическия смях у едно момиченце, което седеше зад нас, и този смях зарази целия театър. Картина!... И представете си, господа, погледвам, потънал от срам, към ложите – като че ме теглеше някой да погледна – и очите ми се срещат с устремените към мен очи на цяло едно познато немско семейство, в което аз бях много добре приет, и в техните очи прочетох искрено съжаление за моето отчаено положение. А в това време бай Ганьо ме теглеше енергически за ръкава:

– Хайде бе, хайде да си излезем, остави ги тези чифути², – ще ми се паднат те на ръка, чакай!...

---

¹ Бабайтски (тур.) – юнашки.

² Чифути (тур.) – евреи, употребява се с презрително значение.